

ACADEMIC SPECTRUM

2026-yil 1-son

Ilmiy-metodik jurnal
Научно методический журнал
Scientific and Methodical Journal

ISSN

3093-9089

Вухоро - 2026

ACADEMIC SPECTRUM

**Ilmiy-metodik jurnal
Научно методический журнал
Scientific and Methodical Journal**

№ 1-Son 2026-yil

**Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Buxoro viloyat Axborot va Ommaviy
komunikatsiyalar boshqarmasi tomonidan 2025-yil 26-dekabrdagi
№1273056 sonli guvohnoma bilan ro‘yxatga olingan**

BOSH MUHARRIR:

Axmadov Nazirjon Rahmat o‘g‘li

Psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A‘ZOLARI

Кулешов Валерий Владимирович - pedagogika fanlari doktori, professor
Rossiya Fanlar akademiyasining akademigi (Ukraina).

Andriyenko Yelena Vasilyevna - pedagogika fanlari doktori, professor
(Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Fizika, matematika, axborot va
texnologiya ta‘limi instituti, Novosibirsk, Rossiya).

Romm Tatyana Aleksandrovna - pedagogika fanlari doktori, professor
(Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Tarix, gumanitar va ijtimoiy ta‘lim
instituti, Novosibirsk, Rossiya).

Olimov Shirinboy Sharofovich — pedagogika fanlari doktori, professor
(Buxoro davlat universiteti “Pedagogika” kafedrasini mudiri).

Zaripov Lochin Rustamovich - pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
(O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy
ta‘limni rivojlantirish ilmiy-tadqiqot markazi, O‘quv-uslubiy faoliyatni
takomillashtirish boshqarma boshlig‘i).

Safarov Dilmurod Xalimovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor
(Navoiy viloyati pedagogik mahorat markazi Akademik faoliyat bo‘yicha direktor
o‘rinbosari)

Nazarov Akmal Mardonovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor
(Buxoro davlat universiteti Yoshlar masalalari va ma`naviy-ma`rifiy ishlar bo‘yicha
birinchi prorektor).

Rustamov Shavkat Shuhrat o‘g‘li - psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent
(Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini mudiri).

Ganjiyev Feruz Furqatovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent
(Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini professori).

Ismatova Dilafruz Tuymuratovna - psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa
doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini dotsenti).

Muxlisov Sodiqjon Saidjonovich - pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori
(PhD), (Buxoro davlat universiteti “Axborot tizimlari va raqamli texnologiyalar
kafedrasini dotsenti).

Tilavov Muxtor Hasan o‘g‘li - psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori
(PhD), (Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini dotsenti).

Mas‘ul kotib:

Dehqonboyev Shohjahon Oybek o‘g‘li – Buxoro davlat universiteti
Psixologiya kafedrasini o‘qituvchisi

EDITOR-IN-CHIEF:

Akhmadov Nazirjon Rahmat o'g'li — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor.

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD:

Valeriy Vladimirovich Kuleshov — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academician of the Russian Academy of Sciences (Ukraine).

Elena Vasilyevna Andrienko — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Novosibirsk State Pedagogical University, Institute of Physics, Mathematics, Information and Technological Education, Novosibirsk, Russia).

Tatyana Aleksandrovna Romm — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Novosibirsk State Pedagogical University, Institute of History, Humanities and Social Education, Novosibirsk, Russia).

Shirinboy Sharofovich Olimov — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Bukhara State University, Head of the "Pedagogy" Department).

Lochin Rustamovich Zaripov — Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor (Research Center for the Development of Higher Education under the Ministry of Higher Education, Science and Innovations of the Republic of Uzbekistan, Head of the Department for Improvement of Educational and Methodological Activities).

Dilmurod Xalimovich Safarov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Professor (Navoi Regional Center for Pedagogical Excellence, Deputy Director for Academic Affairs).

Akmal Mardonovich Nazarov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Professor (Bukhara State University, First Vice-Rector for Youth Affairs and Spiritual-Educational Work).

Shavkat Shuhrat o'g'li Rustamov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Associate Professor (Bukhara State University, Head of the "Psychology" Department).

Feruz Furqatovich Ganjiyev — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Associate Professor (Bukhara State University, Professor of the "Psychology" Department).

Dilafuz Tuymuratovna Ismatova — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychological Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, "Psychology" Department).

Sodiqjon Saidjonovich Mukhlisov — Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, "Information Systems and Digital Technologies" Department).

Muxtor Hasan o'g'li Tilavov — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychological Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, "Psychology" Department).

EXECUTIVE SECRETARY:

Dehqonboyev Shohjahon Oybek o'g'li — Lecturer, Department of Psychology, Bukhara State University.

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

Ахмадов Назирджон Рахмат угли — доктор философии по психологии (PhD), доцент.

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОГО СОВЕТА:

Кулешов Валерий Владимирович — доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии наук (Украина).

Андрienко Елена Васильевна — доктор педагогических наук, профессор (Новосибирский государственный педагогический университет, Институт физики, математики, информационных и технологических наук, г. Новосибирск, Россия).

Ромм Татьяна Александровна — доктор педагогических наук, профессор (Новосибирский государственный педагогический университет, Институт истории, гуманитарных и социальных наук, г. Новосибирск, Россия).

Олимов Ширинбой Шарофович — доктор педагогических наук, профессор (Бухарский государственный университет, заведующий кафедрой «Педагогика»).

Зарипов Лочин Рустамович — доктор педагогических наук (DSc), профессор (Научно-исследовательский центр развития высшего образования при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан, начальник управления совершенствования учебно-методической деятельности).

Сафаров Дилмурод Халимович — доктор психологических наук (DSc), профессор (Навоийский областной центр педагогического мастерства, заместитель директора по академической деятельности).

Назаров Акмал Мардонович — доктор психологических наук (DSc), профессор (Бухарский государственный университет, первый проректор по делам молодежи и духовно-просветительской работе).

Рустамов Шавкат Шухрат угли — доктор психологических наук (DSc), доцент (Бухарский государственный университет, заведующий кафедрой «Психология»).

Ганжиев Феруз Фуркатович — доктор психологических наук (DSc), доцент (Бухарский государственный университет, профессор кафедры «Психология»).

Исмадова Дилафруз Туймуратовна — доктор философии (PhD) по психологическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Психология»).

Мухлисов Содикжон Саиджонович — доктор философии (PhD) по педагогическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Информационные системы и цифровые технологии»).

Тилавов Мухтор Хасан угли — доктор философии (PhD) по психологическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Психология»).

ОТВЕТСТВЕННЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

Дехконбоев Шохжахон Ойбек угли — преподаватель кафедры «Психология» Бухарского государственного университета.

Bobokalonov Rajab Ostonovich
Buxoro Davlat Universiteti mustaqil tadqiqotchisi

TIBBIY TERMINLARDA LISONIY LAKUNA HODISASI

Annotatsiya. Ushbu maqola tibbiy terminologiyadagi lisoniy lakunalar misollarini tahlil qiladi hamda tarjima strategiyalarini ko‘rib chiqadi. har bir tilda turlicha shakllanadi va ba‘zi tushunchalar bir tilda mavjud bo‘lsa-da, boshqa tilga to‘g‘ridan-to‘g‘ri tarjima qilish qiyin bo‘lgan lisoniy lakunalarga duch kelinadi. Bu hodisa tarjima jarayonida yoki turli tillarda tibbiy bilimlarni taqdim etishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Kalit so‘zlar: lisoniy lakuna, tibbiy terminologiya, konseptual lakuna, leksik lakuna, sinonimik lakuna, tibbiy tarjima, lakunologiya, tarjima strategiyalari, tibbiyot va lingvistika;

Аннотация. В данной статье анализируются примеры языковых лагун в медицинской терминологии и рассматриваются стратегии перевода. Медицинская терминология формируется по-разному в каждом языке, и некоторые понятия, существующие в одном языке, могут быть трудно перевести непосредственно в другой, что приводит к лингвистическим лагунам. Это явление играет важную роль в процессе перевода и представления медицинских знаний на разных языках.

Ключевые слова: лингвистическая лагуна, медицинская терминология, концептуальная лагуна, лексическая лагуна, синонимическая лагуна, медицинский перевод, лагунология, стратегии перевода, медицина и лингвистика.

Abstract. This article analyzes examples of linguistic lacunae in medical terminology and examines translation strategies. Medical terminology is shaped differently in each language, and some concepts that exist in one language may be difficult to translate directly into another, leading to linguistic lacunae. This phenomenon plays a significant role in the translation process and in the presentation of medical knowledge across different languages.

Key words: linguistic lacuna, medical terminology, conceptual lacuna, lexical lacuna, synonymic lacuna, medical translation, lacunology, translation strategies, medicine and linguistics.

Kirish. Tibbiy terminologiya har qanday tilning muhim qismi bo‘lib, u nafaqat kasalliklarni tashxis qilish va davolash, balki tibbiy bilimlarni tarqatish va almashish uchun ham asosiy vositadir. Zamonaviy tibbiyotning global xarakteri tufayli turli tillar o‘rtasida tibbiy atamalarni aniq va samarali tarjima qilish muammosi tobora dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Fransuz va o‘zbek tillari o‘rtasidagi tibbiy terminologiyani qiyosiy o‘rganish shuni ko‘rsatadiki, bu ikki til o‘rtasida sezilarli lisoniy lakunalar mavjud. Bu lakunalar nafaqat leksik, balki madaniy, tarixiy va ilmiy jihatlardan ham kelib chiqadi. Lisoniy lakunalar – bu bir tilda mavjud bo‘lgan, ammo boshqa tilga to‘liq tarjima qilinmaydigan yoki ekvivalenti bo‘lmagan tushunchalar yoki atamalardir. Tibbiy sohada bu turdagi lakunalar nafaqat tarjima jarayonida qiyinchiliklar tug‘dirmasdan, balki tibbiy bilimlarning aniq va to‘liq yetkazilishiga ham ta‘sir ko‘rsatadi. Fransuz tilida ilmiy jihatdan mustahkamlangan va aniq atamalar ko‘p hollarda o‘zbek tilida to‘liq ekvivalentga ega emas yoki umumiy iboralar orqali ifodalanadi. Bu esa tibbiy matnlarni tarjima qilishda aniqlikni yo‘qotish va noto‘g‘ri talqin qilish xavfini oshirishi mumkin.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. Ushbu tadqiqotda kontrastiv tahlil usuli qo‘llanildi. Fransuz va o‘zbek tibbiy terminlari qiyosiy o‘rganilib, lisoniy lakunalar aniqlashga harakat qilindi. Shuningdek, tibbiy tarjima jarayonida yuzaga keladigan muammolar tahlil qilindi. Asosiy manbalar sifatida xalqaro tibbiy lug‘atlar, tarjima nazariyasi bo‘yicha tadqiqotlar va tibbiy matnlar tanlandi.

Tadqiqot metodologiyasi. Lakuna tushunchasi dastlab kanadalik tilshunoslar tomonidan ilmiy muomalaga kiritilgan bo‘lsa-da, ayniqsa, rus tilshunosligi va tarjimashunosligida keng

qo‘llanilib, natijada *lakunologiya* deb nomlangan maxsus sohaga asos solingan. Ushbu sohada lisoniy lakunalarining turli turlari, jumladan, lakunar birliklar va lakunar fenomenlar tahlil qilinadi. Lakunologiyaning yetuk tadqiqotchilaridan biri G. V. Bikova lakunani „.....moddiy shaklda ifodalanmagan, biroq sintaktik darajada obyektiv voqealanishi mumkin bo‘lgan virtual leksik birlik sifatida ta’riflaydi. Zamonaviy tadqiqotlarda turli xil lakuna turlari ajratiladi. Ular orasida madaniy lakunalar (N.V. Ufimseva, D.B. Gudkov), psixologik lakunalar (I.Y. Markovina, Y.A. Sorokin), matn lakunolari (Y.N. Karaulov, I.Y. Markovina, V.V. Krasnix), fon lakunolari (Y.V. Skugarova), kinestetik lakunalar (I.N. Gorelov, G.E. Kreydlin, T.S. Glushchenko, T.B. Reznikova) hamda nutqiy va til lakunolari (V.L. Muravyov, Y.A. Sorokin, Y.S. Stepanov, E.F. Tarasov, G.V. Bikova, I.A. Sternin) mavjud. Ushbu tadqiqotda til lakunolari o‘rganilib, ular xorijiy tilni o‘rganishga oid matnlarning ajralmas qismi va ushbu matnlarning tushunilishiga ta’sir qiluvchi omil sifatida baholanadi. Shunday yondashuv til lakunalarining chuqurroq tasnifini ishlab chiqish va ular bilan ishlashning amaliy usullarini aniqroq belgilash zaruriyatini keltirib chiqaradi.

Tahlil va natijalar. Lakuna keng ma’nodada muayyan xalqning milliy-madaniy xususiyatlarini o‘zida aks ettiruvchi til va nutq birliklari bo‘lib, ushbu madaniyat vakillarining muloqoti orqali namoyon bo‘ladi. Biroq, boshqa lingvomadaniy muhit vakillari uchun ushbu tushunchalar to‘liq anglashilmasligi yoki noto‘g‘ri talqin qilinishi mumkin. Tor ma’nodagi til lakunasi esa muayyan til tizimida ayrim tushunchalarni ifodalovchi so‘z yoki terminlarning mavjud emasligi bilan izohlanadi. Ya’ni, boshqa tillarda uchraydigan ba’zi atamalar ushbu til tizimida bevosita ekvivalentga ega bo‘lmaydi. Lakunalar freym orqali izohlanib, odamlarning tajribasi va bilimi muayyan hodisalar, obyektlar va voqealar asosida shakllanadi hamda ularni muloqot jarayonida an’anaviy tahlil qilish imkoniyatini beradi. Tahlil jarayonida fransuz va o‘zbek tibbiy terminologiyasida uchraydigan lisoniy lakunalar aniqlandi. Bu lakunalar turli xil sohalarda, jumladan klinik atamalar, farmakologiya, jarrohlik, radiologiya va boshqa tibbiy yo‘nalishlarda namoyon bo‘ldi. Ushbu natijalar shuni ko‘rsatadiki, fransuz va o‘zbek tibbiy terminologiyasi o‘rtasida muhim lisoniy tafovutlar mavjud. Bu tafovutlar nafaqat tarjima jarayonida qiyinchiliklar tug‘dirishi, balki tibbiy bilimlarning aniq yetkazilishiga ham ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Bu muammolarni hal qilish uchun tavsifiy tarjima, yangi terminlar yaratish yoki qarindosh terminlardan foydalanish kabi strategiyalar qo‘llanilishi kerak.

Quyidagi jadvalda asosiy lakuna turlari va ularning misollari keltirilgan:

<i>lakuna turlari</i>	<i>fransuzcha</i>	<i>o‘zbekcha</i>
<i>kontseptual</i>	<i>maladie transmise par les puces</i>	<i>burga kasali</i>
<i>leksik</i>	<i>occlusion intestinale</i>	<i>ichak tutilishi</i>
<i>sinonimik</i>	<i>infarctus du myocarde</i>	<i>miokard infarkti</i>
<i>klinik</i>	<i>fibromyalgie</i>	***
<i>farmakologik</i>	<i>paracétamol</i>	<i>panadol</i>
<i>jarrohlik</i>	<i>coelioscopie</i>	<i>laparoskopiya</i>
<i>genetik</i>	<i>trisomie 21</i>	<i>daun sindromi</i>
<i>radiologik</i>	<i>IRM</i>	<i>MRI</i>
<i>gastroenterologik</i>	<i>maladie cœliaque</i>	<i>gluten intoleransi</i>
<i>reabilitatsik va fizioterapik</i>	<i>ergothérapie</i>	<i>ish terapiyasi</i>

Izohlarda: kontseptual lakuna: fransuz tilida aniq atama yo‘q, ammo o‘zbek tilida mavjud bo‘lgan tushuncha.

- **leksik lakuna:** fransuz tilida aniq atama mavjud, lekin o‘zbek tilida umumiy ifoda ishlatiladi.

- **sinonimik lakuna:** *fransuz tilida bir necha sinonim mavjud, o‘zbek tilida esa faqat bitta atama ishlatiladi.*
- **klinik atamalar lakunasi:** *o‘zbek tilida to‘liq ekvivalent yo‘q.*
- **farmakologik lakuna:** *fransuz tilida klinik nom ishlatilsa, o‘zbek tilida savdo nomi ishlatiladi.*
- **jarrohlik atamalar lakunasi:** *fransuz tilida aniq atama mavjud, o‘zbek tilida esa yaqin tushuncha ishlatiladi.*
- **genetik terminologiya lakunasi:** *fransuz tilida ilmiy atama, o‘zbek tilida esa umumiy nom ishlatiladi.*
- **radiologiya atamalar lakunasi:** *fransuz tilida aniq atama (IRM (imagerie par résonance magnétique), o‘zbek tilida inglizcha (MRI (magnetic resonance imaging) qisqartma ishlatiladi.*
- **gastroenterologik atamalar lakunasi:** *fransuz tilida aniq atama, o‘zbek tilida esa umumiy tushuncha ishlatiladi.*
- **reabilitatsiya va fizioterapiya lakunalari:** *fransuz tilida aniq atama, o‘zbek tilida esa to‘liq ekvivalent yo‘q*

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, fransuz va o‘zbek tibbiy terminologiyasi o‘rtasidagi lisoniy lakunalar nafaqat leksik, balki madaniy, tarixiy va ilmiy jihatlardan ham kelib chiqadi. Bu tafovutlar tibbiy atamalarni tarjima qilishda qiyinchiliklar tug‘dirmasdan, balki ikkala til sohasidagi bilimlar almashinuviga ham ta’sir ko‘rsatadi. Fransuz tilida ilmiy jihatdan mustahkamlangan va aniq atamalar ko‘p hollarda o‘zbek tilida to‘liq ekvivalentga ega emas yoki umumiy iboralar orqali ifodalanadi. Bu esa tibbiy matnlarni tarjima qilishda aniqlikni yo‘qotish va noto‘g‘ri talqin qilish xavfini oshirishi mumkin.

Xulosa va takliflar. Tibbiy terminologiyada lisoniy lakunalar – bu bir tilda mavjud bo‘lgan, ammo boshqa tilga to‘liq tarjima qilinmaydigan yoki ekvivalenti bo‘lmagan tushunchalar yoki atamalardir. Tibbiy terminologiyada lisoniy lakunalar tarjimada va ilmiy muloqotda muhim rol o‘ynaydi. Fransuz va o‘zbek tillari o‘rtasida bu hodisa kontseptual, leksik va sinonimik lakunalar shaklida namoyon bo‘ladi. Tarjima jarayonida tavsifiy usullardan foydalanish, yangi terminlar yaratish va qarindosh atamalardan foydalanish muhim strategiyalar hisoblanadi. Shuningdek, tibbiy tarjima jarayonida ba’zi murakkab terminlar qo‘shimcha izohlarsiz to‘g‘ridan-to‘g‘ri tarjima qilinishi qiyinchilik tug‘dirishi mumkin. Bu esa aniq ilmiy aloqalarni ta’minlash uchun qo‘shimcha lingvistik izlanishlar olib borish zaruratini yuzaga keltiradi. Bundan tashqari, tibbiyot sohasida xalqaro terminologik standartlarni joriy etish va lakunalarni minimallashtirish maqsadida maxsus lug‘atlar yaratish muhim ahamiyatga ega. Xulosa qilib aytganda, lingvistik lakunalarni to‘g‘ri aniqlash va ularni to‘g‘ri tarjima qilish nafaqat tibbiy bilimlarning samarali tarqalishini ta’minlaydi, balki global ilmiy hamkorlikni rivojlantirishga ham xizmat qiladi..

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati.

1. Г.В. Быкова Лакунарность как категория лексической системологии. – Благовещенск: БГПУ, 2003. – С. 51.
2. С.И. Титкова. Языковая лакуна как единица... (на материале обучения русскому языку англоговорящих учащихся); 6, Москва -2006.
3. Geckeler H. Le problème des lacunes linguistiques //Cahiers de lexicologie. – 2012. – Т. 1974. – №. 25. – С. 33-47.
4. Latipov S. Autentik matnda lakunalarning ifodalanishi //Farg‘ona davlat universiteti. – 2023. – №. 1. – С. 222.
5. Hasanov A. Lakuna–til va madaniyatning mushtarak muammosi //Uzbekistan: Language and Culture. – 2022. – Т. 3. – №. 3.

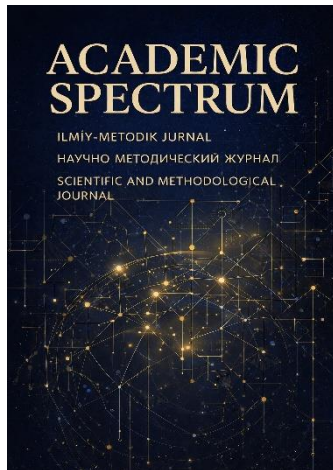
MUNDARIJA:

Nazarov Akmal Mardonovich		Talabalarda kreativ va innovatsion ilmiy faoliyatning psixologik jihatlari	6
Rustamov Shuxratovich	Shavkat	Talabalarni innovatsion kompetenligini rivojlantirishning pedagogik-psixologik asoslari	10
Ostanov Sharifovich	Shuxrat	Art-terapiya metodlari yordamida talaba-yoshlarning kreativ fikrlash va ijodiy salohiyatini rivojlantirishning psixologik asoslari	14
Axmadov Rahmat o‘g‘li	Nazirjon	O‘smirlarda konstruktiv xulq-atvorni shakllanishining ijtimoiy psixologik omillari	19
Dehqonboyev Shohjahon Oybek o‘g‘li		Sud psixologik ekspertizasida shaxsning emotsional holatini baholash	24
Axtamova G‘ayratovna	Ferangiz	O‘smirlik davridagi destruktiv xulq-atvorni psixoprofilaktika qilish va kreativlikni faollashtirishga yo‘naltirilgan psixologik yondashuvlar	30
Ashrapov Namoz o‘g‘li	Nodirbek	O‘smirlarda kognitiv rivojlanishning ijtimoiy-psixologik determinantlari va ularning shaxsiy rivojlanishdagi o‘rni	35
Hamroyev Jasur		Talabalari o‘rtasida sun‘iy intellekt vositalari yordamida kreativ fikrlash va muammolarni hal qilish ko‘nikmalarini rivojlantirish	40
Axmedova Rahmat qizi	Zarina	Loyihaviy yondashuv asosida bo‘lajak o‘qituvchilarning fasilitatorlik faoliyatiga tayyorlash mexanizmini takomillashtirish	44
Khakimov Shodievich	Shukhrat	Methods of studying the military servant and the military team	49
N.Z.Jumayev		Raqamli davrda ijtimoiy media va sun‘iy intellektning yoshlar ruhiy salomatligiga ta’siri	56
Sharopov Suxrob Shodi o‘g‘li		Talabalarni kognitiv va metakognitiv kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik-psixologik mexanizmlari	60
Boboqulova Komil qizi	O‘g‘iloy	Shaxslararo manipulyatsiya va nazorat mexanizmlari: emotsional ekspluatatsiyaning psixologik asoslari	64
Saidova Nu‘monovna	Nodira	Yoshlar kreativ va tanqidiy fikrlashini rivojlantirishda pedagogik psixologiyaning roli	68
Bobojonova Husniddin qizi	Dilnura	Dezadaptatsiyalashgan o‘smirlarda adaptatsiya jarayoni rivojlanishining ijtimoiy-psixologik mexanizmlari	73
Абдужабборов Тохиржон Курбанович		Особенности течения и лечения atopического дерматита в зависимости от возраста по данным наблюдений в андижанской области	78

Xolmuradov Musurmon Avlaqulovich Narzullayeva Iroda Jaloliddin qizi	Tijorat banklarida investitsiyalarni jalb etishda xorij tajribasi	82
Nurmuxammedova Nilufar Alijon qizi Temirova Mashhuraxon Muhammadaminovna	O‘zbekistonda bozor iqtisodiyotiga o‘tish bosqichida xotin-qizlar liderlik faoliyatini rivojlantirishning huquqiy asoslarining mustahkamlanishi	89
Maxmudova Zulfiya Mexmonovna	Qo‘riqlash xizmati xodimlari kasbiy kompetentligini takomillashtirishning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	92
Sanoyeva Mohigul Odil qizi	Klassik pedagogik merosni modernizatsiya qilishning zamonaviy talablari va ularni ta’lim amaliyotiga joriy etish mexanizmlari	103
Xolmirzayeva Mushtariybegim U. Abdullayev	Bobi oliy: usmonli davlatining boshqaruv markazi va evolyutsiyasi	107
Dilmurodov Elyorjon Ilg'or o'g'li	Civil society and globalization: the harmony of national values and modern trends	110
Eshpo'latova Xilola Davron qizi	Fransuz tilini o'rganish jarayonida audiovizual materiallar yordamida talabalarning og'zaki nutqini rivojlantirish	116
Abdusalimova Zukhraxon Bakhtiyor qizi	Teaching methodology of the uzbek language for the foreign students	119
Abdullayeva Dildora Muhiddin qizi	Frazeologik sinonimlarning struktur turlari	122
Panaeva Sarbinaz Uzaqbergenovna	Insonlar orasida fabbing (phubbing) holatining paydo bo‘lishi va uning ijtimoiy-psixologik oqibatlari	125
Toshturdiyev Nurbek Nurali o‘g‘li	Jadid ziyolilarining hayot tarzi va ijtimoiy mas’uliyat hissi: ma’rifat va fidoyilik omillari	130
Uzoqova Gulzoda	Konstitutsiya – erkin va farovon hayot garovi	134
Xilola Xolikova Gulamovna, Siroj Nematov G‘ulom o‘g‘li,	Maktab muhitining o‘quvchilar emotsional holatiga psixologik ta’siri	137
Sultonmurod Mamasoliyev Olimjon o‘g‘li	Psychological benefits of gamified bilingual learning: a meta-analysis of motivation and well-being	141
Qodriqulova Fotima Ulug‘bek qizi	Azot fiksatsiyasi va innovatsiyalar: yasmiq yetishtirishning yangi bosqichi	146
Kurbanova Shukurjon Yeldashbayevna	Turkiy adabiyotda shaxs kamoloti: Hofiz Xorazmiy didaktik qarashlari misolida pedagogik model	150
Obidova O.	Ta’lim psixologiyasi nuqtayi nazaridan zamonaviy pedagogik texnologiyalarning ta’siri	154
Xasanova Nazokat Shavkatbek qizi	Inson huquqlarini xalqaro himoya qilish mexanizmlari	159
Abdug‘ofurov Muhammadqodir	Milliy me’morchilik uslublarida zamonaviylik va restavratsiya muammolari	163

Olimova Sarvara Sobitxon qizi		Nogironligi bo'lgan shaxslarning kutubxonalar orqali ijtimoiy integratsiyasi va madaniy hayotga qo'shilishi	166
Jamaldinov Sarvar Azimjanovich		Raqamli ta'lim jarayonlarini o'rgatishning bo'lajak pedagoglar tarbiyaviy faoliyatini rivojlantirishdagi ahamiyati	171
Olimova Sarvaraxon Sobitxon qizi		Sensorinevral eshitish nuqsoniga ega bolalarda rivojlanish dinamikasi: tibbiy va pedagogik qarashlar	176
Mamatqulov Botir		The interpretation of personal tragedy in the short stories of nazar eshonqul	181
Bobokalonov Rajab Ostonovich		Tibbiy terminlarda lisoniy lakuna hodisasi	188
Murodjonova Dilzoraxon qizi	Tolibjon	“Tolerantlik” tushunchasining mazmun mohiyati	191
Iskandarov Abdug'aniyevich	Sherzod		
Туйбаева Бахтияровна	Саида	Психологические механизмы самозащиты студентов	194
Tursunbayeva Durdonaxon qizi	Adxamjon	Atrof-muhitni muhofaza qilishning zamonaviy konsepsiyalari: muammo va yechimlar	198
Ismoilova Saidali qizi	Zulayho	Umumta'lim maktablarida xulqi og'ishgan o'quvchilarning shaxs xususiyatlarini kompleks diagnostika qilish	203
Masharipova Rahimovna	Saida	Zamonaviy oilalarda emotsional intellektni boshqarishning ijtimoiy- psixologik mexanizmlarini ishlab chiqish	208
Abdujobborova Rayhona Adhamjonqizi		Xotira turlaridan qanday qilib samarali foydalanish kerak.o'quvchilar uchun praktik tafsiyalar	212
Arslanova Aleksandrovna	Dilnoza	Nutqiy rivojlanish bilan mantiqiy fikrlash o'rtasidagi bog'liqlik: lingvistik kompetensiya.	216
Mirzayev Xasanjon o'g'li	Ismoiljon		
Xasanova Kumushbek qizi	Aziza	Davlat tili taraqqiyoti: muammo va yechimlar	219
Xolboyev Axmadillo o'g'li	Izzatillo	Talabalarning akademik muaffaqiyatiga ta'sir etuvchi psixologik omillarning tahlili: o'zini- o'zi tartipka solish strategiyalari	223
Кабулов Толыбаевич	Саулат	Основные принципы и теория преподавания русскому языку и литературе	226
Saitova Komila G'ulom qizi		Stressga chidamlilikning psixologik determinantlari: ong, iroda va emotsional o'zini boshqarishning o'zaro aloqasi	231
Ro'ziyeva Sitora qizi	Sitora Odil	Nega ingliz tili dunyo tili hisoblanadi?	234
To'ychiyeva Sherquzi qizi	Madinaxon	Mustaqil ta'lim metodlarining o'quv motivatsiyasiga ta'siri	237
Murodjonova Dilzoraxon qizi	Tolibjon	Kimyoning kriminalistikadagi o'rni	240

To‘rayeva Gulnora Nosirovna			
Qudratova Bahromovna	Nozima	Tog‘ay Murod asarlarining til xususiyatlari	244
Pak Aleksandrovna Qurbonova Mamat qizi	Diana Zamira	Yangi O‘zbekistonda ota-onalar universitetining maktabgacha ta‘limdagi tarbiyaviy funksiyalarini kengaytirish mexanizmlari: muammolar va yechimlar	248
Abdullayeva Madinaxon Alisher qizi		Inglizcha varvarizmlarning o‘zbek tilidagi genderga xos qo‘llanish xususiyatlari	251
Ibrohimova Vahobjonovna	Halima	Mamlakatimizda yoshlarning internet tarmogidan tog'ri fodalanihini nazorat qilish	254
Soliyev Sobirovich	Ilhomjon	Eshitish nuqsoni bo‘lgan bolalarda nutq rivojlanishining logopedik asoslari	258
Akmalova Akmal qizi	Bahora	Erta bolalik davrida ijtimoiy-emotsional va psixologik rivojlanish	261
Alimjonova Fazliddin qizi	Sabina	Vatan himoyasi - jasorat ifodasi	265
Ganjiyev Furqatovich	Feruz	Globalashuv davrida agressiv o‘smirlar jamiyatga moslashishining ijtimoiy-psixologik determinantlari	269
Zuxriddinova Dilshodbek qizi	Risola	Tuban suvo‘tlarining ekologiyadagi ahamiyati	274
Ibodulloyev Sheraliyevich	Nurali	Integrativ yondashuv asosida otmlarida ta‘lim sifatini boshqarish samaradorligini oshirish omillari	278
Umirbekova Kenesbaevna	Nasiba	Axborot globalashuv jarayonida o‘smirlarning O‘z-o‘zini anglash transformatsiyasi jarayonlarini shakllantirishga ta‘sir etuvchi omillar tahlili	282
Yarashov Lazizovich	Azizbek	Correlation analysis of factors of social psychological competence of forensic psychologist expert	286
Ondayev Shuhrat Hasanovich		Profilaktika inspektorlarida kasbiy deformatsiyaning oldini olishning psixologik xususiyatlari	294
Narmuradova Uktamovna	Rayhon	Jinoyat sodir etishda affekt holatining psixologik va huquqiy bahosi	298
Jumayeva Elmurodovna	Laylo	Pedagogik jarayonda nutq texnikasining ta‘lim samaradorligiga ta‘siri	301

“ACADEMIC SPECTRIUM” ILMIY METODIK JURNALI UCHUN MAQOLALARNI RASMIYLASHTIRISH TALABLARI

“ACADEMIC SPECTRIUM” ilmiy jurnali mualliflari diqqatiga!

1. “ACADEMIC SPECTRIUM” ilmiy jurnali ilmiy maqolalarni o’zbek, rus va ingliz tillarida chop etadi.

2. E’lon qilinadigan maqolalarga bo’lgan asosiy talablar:

✚ ishning dolzarbligi va ilmiy yangiligi;

✚ maqolaning hajmi: adabiyotlar ro’yxati, chizma va jadvallar inobatga olingan holatda 3-8 betgacha;

✚ maqola nomi, annotatsiya (50-60 ta so’z) va tayanch so’zlar (8-10 ta) ingliz, o’zbek va rus tillarida keltiriladi.

3. Maqola boshida mavzu, muallifning F.I.O. (to’liq yozilishi

kerak), mualliflar bir nechta bo’lsa, ularning har biri haqida to’liq ma’lumotlar berilishi shart, tashkilot, shahar, mamlakat, muallifning e-maili ko’rsatiladi. Matnda kirish qismi, tadqiqot obyekti va qo’llanilgan metodlar, olingan natijalar va ularning tahlili, xulosa, adabiyotlar ro’yxati, albatta, keltiriladi. Maqolada keyingi 10-15 yilda e’lon qilingan adabiyotlarga havola qilinishi tavsiya etiladi.

4. Matn uchun: Microsoft Word; Times New Roman, 12 shrift, maqola nomi bosh harflarda, interval 1,0; abzas 1,0 sm, yuqori va pastki tomon 2 sm, chap va o’ng tomon 2 sm.

5. Agar maqolaga rasm, jadval, diagramma, sxema, chizma, turli grafik belgilar kiritilgan bo’lsa, ular aniq va ravshan tasvirlanishi, qisqartmalarning to’liq izohi yozilishi lozim. Formulalar matnga maxsus kompyuter dasturlarida kiritilishi kerak.

6. Iqtibos olingan yoki foydalanilgan adabiyot satr osti izohi tarzida emas, balki maqola oxirida asosiy matndagi ketma-ketligi asosida umumiy ro’yxatda ko’rsatiladi. Matn ichidagi ko’chirmadan so’ng iqtibos olingan asarning ro’yxatdagi tartib raqami va sahifasi kvadrat qavs ichida beriladi. Bu o’rinda kitob, to’plam, monografiyalar uchun mualliflarning ism-familiyalari, manbaning to’liq nomi, nashr ko’rsatkichi (shahar, nashriyot va nashr yili) ko’rsatiladi. Jurnal maqolalari va boshqa davriy nashrlar uchun mualliflarning ism-familiyalari, maqola nomi, jurnal nomi, yili va soni, sahifa nomeri ko’rsatiladi.

7. Maqola matni kamida 70-80 % muallifning shaxsiy izlanishlari natijasiga asoslanishi lozim. Topshirilgan maqolalar “Antiplagiat” tizimi yordamida tekshiriladi.

8. Tahririyatga taqdim qilingan maqolalar tahririyat tomonidan taqrizga beriladi. Maqola taqrizdan qaytgach, agar zarur bo’lsa, barcha savol va e’tirozlar bo’yicha muallifga qayta ishlash uchun taqdim etiladi. Maqola nusxalari qaytarilmaydi.

9. Tahririyat maqolani taqrizga yuboradi, taqriz ijobiy bo’lsa maqola jurnalda chop etish uchun qabul qilinadi. Jurnalda anjuman tezlari va ma’ruzalari chop etilmaydi. E’lon qilingan materiallarning haqqoniyligiga va ko’chirilmaganligiga shaxsan muallif javobgardir.

10. Tahririyat maqolaga ayrim kichik o’zgartirishlarni kiritishi mumkin. Yuqoridagi talablarga javob bermaydigan maqolalar tahririyat tomonidan ko’rib chiqilmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

11. Ijobiy taqriz berilgan maqola tahririyat tomonidan qabul qilingan sanaladi. Jurnal tahririyati maqola matnini qisqartirish va unga tahririy o’zgartirishlar kiritishga haqlidir.

12. Yuqoridagi talablarga javob bermaydigan maqolalar tahririyat tomonidan qabul qilinmaydi va ko’rib chiqilmaydi.

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Buxoro viloyat Axborot va Ommaviy kommunikatsiyalar boshqarmasi tomonidan 2025-yil 26-dekabrda №1273056 sonli guvohnoma bilan ro‘yxatga olingan.

Tahririyat manzili: 200117, O‘zbekiston Respublikasi,
Buxoro shahri Alpomish ko‘chasi, 9-uy
Elektron manzil: <https://fanistiqbollari.uz>
Telegram raqami: -998 (91) 245-46-66

*“ACADEMIC SPECTRUM” ilmiy-metodik jurnal.
Buxoro, 2026. № 1-Son.*